

TATTOO JAN

KIM HEIJDENRIJK

TATTOO JAN

JAN BORN EN DE GESCHIEDENIS
VAN DE TATOEAGE IN NEDERLAND

JUST
PUBLISHERS

Auteur Kim Heijdenrijk
Copyright © 2022 Kim Heijdenrijk | Just Publishers BV
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Just Publishers BV.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm, digital files or any other means, without written permission from Just Publishers BV.

Omslagontwerp Ben Gross
Omslagfoto Anoeek van Nunen
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Redactie Tekstbureau Tempelier
Productie Hanzeboek
ISBN 97890 8975 523 0

NUR 402

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

INHOUD

Inleiding	7
1. De armen van Ome Lies	13
2. Tattoo (1967) - The Who	19
3. Borns Blauw	21
4. Rondhangen op de Kaap	27
5. Opmars der prikkers	45
6. Tattoo Taboe	54
7. Heet van de naald	63
8. Bloederig Water	70
9. Tattoo Willem	91
10. Onreine Vrouwenhuiden	99
11. Lydia The Tattooed Lady (1939) - Groucho Marx	113
12. Misdadige inkt	116
13. Vuurwerk in Vlaardingen	129
14. Hans	138
15. Dag tattoo!	144
16. Tattoo Song (1984) - Herman Brood & His Wild Romance	152
17. In een lijkenbak naar conventies	155
18. Gunnen en de Goudsesingel	170
19. Tattoo (2019) - Rammstein	190
20. Motoren en auto's	192
21. Bianca	199
22. Maakbare Mode	206

23. Tattoo en Chill	219
24. Rinke	230
Conclusie	236
Literatuur- en bronnenlijst	241
Dankwoord	249

INLEIDING

Ik ben opgegroeid met het idee dat dat mensen met tatoeages tot een mindere soort behoren. Asocialen. Mijn ouders keken neer op mensen met dergelijke lichaamsversieringen en ik merk, nu ik dit boek schrijf, dat dit vooroordeel ook bij mij nog steeds niet helemaal is verdwenen. Ik ontwikkelde mij tot een kunstliefhebber en naar mijn idee zijn tatoeages ook kunst. Of een schildering of tekening op canvas zit of op huid maakt geen wezenlijk verschil. Voor mij is het een kunstwerk. Mogelijk zelfs de ultieme uiting van kunst. Het is een synergie tussen kunstenaar en kunstwerk die bij andere kunstvormen ongekend is. De kunst van het tatoeëren is bovendien al een zeer oude.

Als adolescent vind ik het al prachtig de kunstwerken op de lijven te zien, op een warme zomerdag. Mijn bewonderende uitspraken worden door mijn ouders steevast veroordeeld. Sommige armen en benen zijn ook wel enorm lelijk, maar gaandeweg leer ik het kaf van het koren te scheiden. Ik leer ook dat tatoeages niet alleen meer worden gezet op zeelui, hoeren en andere mensen die buiten de maatschappij worden geplaatst. Het wordt steeds gewoner om een tattoo te hebben. In de loop der jaren krijg ik steeds meer belangstelling voor

de kunstvorm die tatoeage heet, alsook voor haar historie. Ik beschouw het dan ook als een speling van het lot dat Jan Born op mijn pad is gekomen.

Na het afronden van mijn eerste boek besluit ik ook mijn eerste tattoo te nemen. Ik weet dat mijn ouders het afkeuren en houd het dan ook voor ze verborgen. Om hen niet te kwetsen. Al ben ik al bijna veertig, op dat moment. Op een zomermiddag worden ze er dan toch mee geconfronteerd. Mijn moeder reageert vol afschuw. Mijn vader is er evenmin gelukkig mee, maar vraagt mij naar de betekenis en ik leg het hem uit. Ik zie dat hij het begrijpt.

Het wordt moeilijker als ik dit boek ga schrijven. Ik besluit dat ik – om goed te weten waaróver ik schrijf – de verschillende technieken en werkwijzen zélf mee moet maken om écht te begrijpen waarover het gaat. Bloed, zweet en tranen. Jan zet de eerste tattoo, op de kop van mijn schouder van mijn eerste arm. Hij mag zelf bepalen wat erop komt en dan bepaal ik of hij inderdaad zo'n 'zware hand' heeft als men beweert. Na Jan zet zijn leerling Bianca een tattoo, terwijl ik met haar praat. Een goede beslissing, want zo leer ik haar het beste kennen. Daarna laat ik een andere leerling van Jan, Rinke, in mijn arm prikken terwijl ik hem laat vertellen. Ook reis ik af naar Groningen om Willem iets op mijn 'research-arm' te laten zetten.

Tijdens het schrijven van dit boek overlijdt mijn vader plotseling. Ik besluit dat ik een tatoeage wil ter nagedachtenis

aan hem en vraag Jan om die te zetten. Hij heeft het druk, maar wil het graag voor mij doen. Ik voel zijn compassie: hij begrijpt hoe een dergelijk eerbetoon werkt. Het wordt de lievelingsbloem van mijn vader, een hortensia, op mijn schouder. Een pijnlijke plek. De pijn die ik voelde na het overlijden van mijn vader, wordt bij het zetten van de tatoeage ook zichtbaar. Wat ik voel, is voor de goede verstaander opeens te zien. De pijn bij het zetten van de tattoo, is voor mij een getuigenis van de liefde voor mijn vader. Ik heb het voor hem over. De krassende pijn van de naald op mijn schouder is en wordt de uiting van de krassen op mijn ziel. De levenslijn naar mijn vader wordt met elk pijnlijk lijntje op mijn lijf hersteld. Alles wat er niet meer is, doemt op in die door mij gekozen vorm. Met vaste hand en veel liefde en begrip. De onherstelbaar verbroken lijn wordt letterlijk en figuurlijk hersteld op mijn lijf, voor altijd. Jan beschrijft met de lijnen op mijn schouder de liefde voor mijn vader en slaat daarmee een brug naar het hiernamaals. De mooiste man die ik ooit kende en aan wie Jan mij zo ontzettend doet denken, blijft zo voor altijd bij mij.

Mijn moeder komt een paar dagen later langs en ik vertel over de tattoo voor mijn vader. 'Ik weet dat je er niet van houdt, dus ik laat hem je niet zien,' zeg ik begripvol. Ze beaamt het. Ik houd mijn arm bijna angstvallig voor haar verborgen. Het is geen gêne, maar gunnen.

Het is Moederdag en het is warm. Ik besluit voor het eerst geen kledingstuk met lange mouwen aan te trekken, wanneer

ik naar mijn moeder ga. Als na een paar uur een buurvrouw langskomt, leg ik haar uit waar ik aan werk. Een andere buurvrouw gunt mijn arm geen blik waardig, maar vraagt wel of ze de tattoo mag zien die ik voor mijn vader zette. Haar beste vriend. Ik ontbloot mijn schouder en toon de schitterende hortensia en daarmee de rest van mijn onderzoeksmateriaal. Ze kijkt naar de afbeelding die mij meer dan de andere letterlijk bloed, zweet en tranen kostte en zegt: ‘Wat vreselijk lelijk!’ Het voelt even alsof ze spuugt op de grafsteen van mijn vader. Maar ze weet niet beter, dus ik neem het haar niet kwalijk. ‘Dit was de pijnlijkste van allemaal,’ mompel ik nog. Indruk maakt het niet, want de afschuw is te groot.

Als ik mijn mouw naar beneden rol vraagt mijn moeder plotseling: ‘Waarom laat je ze niet inkleuren?’ En daarmee is wat mij betreft aangetoond dat zelfs de grootste hater gevoel voor tattoos kan gaan opbrengen. Ze zegt daarmee feitelijk wat ik met dit boek beoog.

Je hoeft het niet mooi te vinden of zelf te willen, je hoeft er zelfs niet naar te kijken. Het zou mooi zijn als het gezien wordt, wanneer het als kunst en als vakmanschap wordt gewaardeerd, als mensen gezien worden en er een dialoog ontstaat. Al is het maar over kleur.

Voor mijn vader

Mijn vader vond het individu dat 'anders' was immer het mooist en boeiendst.
Hij had een voorliefde voor kleurrijke en authentieke persoonlijkheden.

Mensen die ervoor kozen zich niet te conformeren aan de maatschappij
of tot hun grote verdriet en frustratie niet anders konden,
ontvingen zijn respect en bewondering voor hun kracht
en moed.

Mijn vader leerde mij mensen niet simpelweg te bekijken,
maar ze daadwerkelijk te zien.
Hen tegemoet te treden zonder oordeel, maar met belangstelling
en verwondering.

Het wegnemen van vooroordelen werd ook de rode draad
in mijn werk.
De ogen openen van hen die de parels in onze samenleving niet zien.
Een stem geven aan hen, die door zovelen niet
gehoord worden.

Dankjewel, papa.
Prachtig en kleurrijk mens.
Ik heb je gehoord én gezien.
En jij mij.

‘Born, Jan. Tatoeëerder in Vlaardingen.

Born is een sympathiek mens,
die zonder veel eigendunk een stevige traditionele
tatoeage maakt.

Hij heeft het hart op de goede plaats
als het gaat om de tatoeagegeschiedenis van Rotterdam
en mag in Nederland tot de Old School gerekend worden.
Hij verdient de eervolle omschrijving van een echte tatoeëerder.’

- *Henk Schiffmacher, Lexicon der tatoeages van A tot Z*
(Carrera, 2008)

1

DE ARMEN VAN OME LIES

Het is 1968. Op de bruiloft van zijn jongste zus Dicky, zit de dan tienjarige Jan Born naast zijn ome Lies. De armen van de man zien helemaal blauw van de tatoeages. ‘Die man was waarschijnlijk al in 1910 getatoeëerd. Ik was helemaal gefascineerd,’ vertelt Jan. De kleine Jan kan zijn ogen niet van ooms armen afhouden en ruim vijftig jaar later is het enige wat hij zich kan herinneren van de trouwdag van zijn zus nog altijd: de armen van ome Lies. Op die dag weet Jan wat hij wil met zijn leven, maar het lot beslist anders. Het zal nog vele jaren duren voordat Jan zijn droom kan verwezenlijken.

De vader van Jan sterft plotseling aan een hartkwaal, nog voordat zijn zoon kan lopen. Vader Born was timmerman en vertrok ooit van Middelharnis naar Bergambacht op zoek naar werk. Daar leerde hij zijn vrouw kennen. Na zijn overlijden blijft zijn vrouw achter in hun kleine huis aan het Wet- houder Van den Bergplein in Bergambacht. Ze is dan 46,

moeder van zeven kinderen: de jongens Gerard, Paul, Arij, Leo, de dochters Adri en Dicky en het eenjarige nakomertje Jan. Zodra Jan op zijn 15e van de mavo komt, moet hij kostwinner worden. De meesten van zijn broers en zussen zijn het huis al uit. Zijn gedroomde carrière als tatoeëerder gaat de ijskast in, al blijft hij tekenen. Jan gaat in de pottenbakkerij van zijn broer aan de slag: 'Je ging natuurlijk niet klaplopen.' Hij is altijd goed geweest met zijn handen, ondanks zijn kromme pinken, een geboortefwijking waar hij op zijn zevende vergeefs aan wordt geopereerd.

Jan is niet de enige in het gezin met creatief talent. Zijn oudste broer Gerard heeft de pottenbakkerij en is een begenadigd Delfts Blauw-schilder. Broer Paul is bouwkundig tekenaar, Arij maakt schitterend Hindelooper schilderwerk en broer Leo - politieagent - is een getalenteerd kalligraaf. Hij krijgt zelfs eens de opdracht om menukaarten voor het Koninklijk Huis te schrijven in zijn prachtige handschrift. Zus Adri ten slotte maakt mooie quilts.

Jan leert op 18-jarige leeftijd Anja kennen, in het uitgaansleven van Stolwijk en Lekkerkerk. Ze gaan op zaterdagavond stappen in Het Koetshuis in Stolwijk en op zondag zijn te vinden in De Shop in Lekkerkerk. De twee hebben, zoals Anja het omschrijft 'een klik.' Jan was toen al een bijzondere jongen. 'Van alle broers heb ik toch wel de apartste,' lacht ze. Ze zijn inmiddels al veertig jaar getrouwd. Jan is een onrustige man, maar eenvoudig.

Anja: 'Zo neemt hij altijd een zakje boterhammetjes mee als hij gaat werken. En een banaantje. Hij is niet iemand die

even rustig kan zitten, dus hij is vanuit zijn werk altijd net voor het eten thuis, zodat hij niet hoeft te wachten.’ Koken doet hij dan ook niet. ‘Jan kan nog geen ei koken.’ Hij is een traditionele man die zich niet bemoeit met het huishouden, maar op andere vlakken juist weer enorm attent is. ‘Als er iemand jarig is, dan maakt hij altijd de mooiste kaarten voor ze.’ Zelf heeft zijn vrouw niet veel met tatoeages, ze heeft er één ter herinnering aan de hond van haar vader waar ze jaren voor zorgde nadat haar beide ouders overleden. ‘Jan zit wel heel erg onder hè?’

Religieus dorp

Bergambacht is een klein, religieus dorp, dus een tatoeëerder is al snel een opvallende verschijning. ‘Toen hij begon was het echt taboe,’ herinnert zijn vrouw zich. Dit ontgaat ook de kinderen niet. Als ze op de basisschool zitten, vragen ze aan hun moeder wat ze moeten zeggen als iemand naar het beroep van hun vader vraagt. ‘Ik ben dus blij dat hij ook schildert,’ grinnikt Anja. Dochter Carolien voelt en hoort als klein meisje ook de vooroordelen. ‘Veel mensen dachten dat we asociale waren, dat ons huis wel een enorme bende zou zijn. Maar het was echt verre, verre van dat.’

Dochter Roos: ‘Het was niet altijd heel leuk, mensen hadden toch een oordeel over hem toen ik op de lagere school zat. Op de middelbare school werd dat minder.’ Carolien herinnert zich een ouderavond van de middelbare school. Geheel tegen zijn gewoonte in gaat vader Jan naar die avond, waar al snel een tekort aan stoelen is. Aangezien Jan niet weet wie

de ouders zijn en wie de docenten en hem dat ook geen hout kan schelen, stelt hij voor dat de knapste dame dan maar plaats moet nemen op zijn schoot. Als Jan het even later aan zijn dochter vertelt, komt zij er tot haar afgrijzen achter dat de vrouw in kwestie haar docente Frans en mentrix is. 'Mijn vader is echt een enorme charmeur, maar verder zonder bijbedoelingen hoor!'

Jan bemoeit zich weinig met de opvoeding van de kinderen. Hij gedraagt zich misschien niet altijd even pedagogisch verantwoord. Als Carolien op driejarige leeftijd haar been breekt, tekent hij een grote, wandelende middelvinger op haar gips. Carolien laat mij de foto zien: 'Een legendarische foto.' Het peutertje zit bij haar vader op schoot, met het gipsen beentje en de tekening goed in beeld. Vader en dochter kijken lachend naar de camera, met opgestoken middelvinger. Op de peuterspeelzaal zijn ze minder te spreken over het kunstwerk. 'Ik geloof zelfs dat mij de toegang tot de peuterspeelzaal is ontzegd.' In een ander fotoboek tref ik dan ook een foto van hetzelfde beentje, maar nu met een mooi ingekleurde roos in tattooostijl en daaronder een banner met daarin haar naam.

'Mijn vader vond het belangrijker dat we gelukkig waren en maakte zich niet druk over onze schoolresultaten,' vertelt Roos. En Carolien beaamt: 'Op de middelbare school bekeek hij nauwelijks onze rapporten. Vaak parafeerde hij aan het begin van het schooljaar de pagina's van de rapporten al af voor het hele jaar. Hij vond het wel best. Hij vond slechte cijfers niet belangrijk, behalve dan voor tekenen. Hij wilde wel graag dat ik daar mijn best voor deed.'